

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLI AYRIMCILIĞINA İLİŞKİN TUTUMLARI

ATTITUDES OF NURSING STUDENTS TOWARDS AGEISM

Yard.Doç.Dr. Ezgi KARADAĞ* Öğr.Gör. Bahar VARDAR İNKAYA**
Yard.Doç.Dr. Gülnaz KARATAY*

*Tunceli Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu

**Ufuk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu

ÖZET

Amaç: Bu araştırma hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildi.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipte olan bu araştırma kapsamına bir sağlık yüksekokulunda okuyan 110 öğrenciden 85'i alındı. Veri toplama aracı olarak tanıtıcı özelliklerin yer aldığı anket formu ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) kullanıldı. Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamında, student-t testi, Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis analizleri kullanılarak değerlendirildi.

Bulgular: Hemşirelik öğrencilerinin YATÖ puan ortalaması 83.67 ± 9.25 olarak bulundu. YATÖ alt boyutlarından yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, yaşlının yaşamını sınırlama ve YATÖ toplam puan ortalamaları ile klinik uygulamalarda yaşlı bireye bakım verme durumu arasında istatistiksel açıdan bir fark saptanmazken, YATÖ alt boyutlarından yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puan ortalaması ile klinik uygulamalarda yaşlı bireye bakım verme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p < 0.05$). Ayrıca ileride anne/baba ya da her ikisiyle yaşamak isteyen öğrencilerin, yaşlının yaşamını sınırlamaya ilişkin alt boyuttan aldıkları puan ortalamasının daha yüksek olduğu saptandı ($p < 0.05$).

Sonuç: Genel olarak, hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum sergilediği belirlendi.

Anahtar Sözcükler: öğrenci hemşireler, yaşlı, yaşlı ayrımcılığı, tutum

ABSTRACT

Objective: This study was carried out so as to determine the attitudes of nursing students about ageism.

Material and Method: A descriptive and cross-sectional type study consisted of 85 of 110 nursing students currently attending at in a nursing department of Health School. A questionnaire which includes defining characteristics and Ageism Attitude Scale (AAS) were used as data collection tools. The data obtained from this study was reviewed in computer environment in the light of, student-t test, Mann-Whitney U test and Kruskal Wallis analyses.

Findings: The nursing students AAS mean score was found as 83.67 ± 9.25 . While no statistical difference was detected between the negative ageism from the sub scale of AAS, limiting the life of the elderly, and the total score of AAS and caring of the old person during clinical applications, statistically significant difference was found ($p < 0.05$) between the mean score of the positive

ageism from the sub-scale of AAS and caring the old person during clinical applications. Moreover, it has been detected that those students who wanted to live with their mother/father or both had higher mean score ($p<0.05$) that they had from the sub-scale regarding limiting the life of the elderly.

Result Generally, it was found out that the nursing students had positive attitudes regarding ageism.

Key Words: student nurses, elderly, ageism elderly, attitude

GİRİŞ

Son yıllarda teknolojinin ve yaşam kalitesinin artması, erken tanı ve tedavi yöntemlerinin uygulanması, sağlığı koruyucu ve geliştirici önlemlerin artması, beslenme koşullarındaki iyileşmelerle birlikte ortalama yaşam süresi de artmış ve gelişmiş ülkelerde 65 yaş ve üzeri nüfus %15'lere yükselmiştir (Bongaarts ve Griffith 2002, Gökçe Kutsal 2007). Türkiye'de ise nüfusun %7'si 65 yaş ve üzerindedir (www.tuik.gov.tr, 2011). Türkiye'de bu oranın 2025 yılına kadar %10'lara çıkacağı tahmin edilmektedir (World Population Data Sheet, 2008).

Yaşlanma, ayrıcalıksız her canlıda görülen, tüm işlevlerde azalmaya neden olan evrensel bir süreçtir. Yaşlı, belli bir kronolojik yaşa ulaşan kişileri tanımlarken, yaşlılık Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından çevresel etmenlere uyum sağlayabilme yeteneğinin azalması olarak tanımlanmaktadır (Uncu 2003, Samancıoğlu ve Karadakovan 2010).

Yaşlı nüfusun hızlı artışı ile ilerleyen zamanlarda sağlık bakım hizmetlerinden faydalanma, sağlık harcamalarının karşılanması, sosyal güvenlik kurumlarının örgütlenmesi, finansmanı, yeterli hizmet ve iş olanaklarında sorunların ortaya çıkabileceği öngörülmektedir. Ayrıca yaşlıları, aile ve yakın çevre tarafından sağlanan sosyal destek yaşlanma sürecine uyum, yeterli gelir elde etme, emeklilik ve barınma gibi alanlarda da sorunlar beklemektedir. Yaşlı bireylerin bütün bu sorunlarla karşılaşmasının toplumsal bir sonucu olarak yaşlı ayrımcılığı ortaya çıkmaktadır (Akgun ve ark. 2004, Wold 2004).

Yaşlı ayrımcılığı terimini ilk defa 1969 yılında Amerika Ulusal Yaşlılık Enstitüsü Başkanı Robert Butler, yaşlı insanlara yönelik önyargı ve ayrımcılığı tanımlamak amacıyla kullanmıştır. Butler (1969), yaşlı ayrımcılığını; yaşlı insanlara yönelik bir ayrımcılık, ırk ayrımcılığı ve cinsiyet ayrımcılığı gibi eyleme dönüşebilen bir terim olarak tanımlamıştır. Palmore (1999) ise yaşlı ayrımcılığı; "ileri yaştaki bireylere yönelik ön yargıyı, tutum ve davranışlar aracılığıyla ifade eden bir terim" olarak tanımlamıştır. Yaşlı ayrımcılığı, bir kişiye sadece yaşı nedeniyle gösterilen farklı tavır, ön yargı, davranış ve eylemleri içinde barındıran çok boyutlu bir terimdir. Bu nedenle yaşlı ayrımcılığına ilişkin veriler incelenirken olumlu ve olumsuz tutumlar bir arada ele alınmaktadır. "Yaşlı hastadır, cinsiyetsizdir, çirkindir, güçsüzdür ve zihinsel olarak yetersizdir" türünden önyargılar ve tutumlar sağlık bakım kurumlarında, işyerlerinde, sosyal yaşantıda sıklıkla görülmektedir (Rupp 2005, Akdemir ve ark. 2007).

Günümüzde yaşlı bireylere karşı ayrımcı davranışlar gösterenlerin çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu dikkati çekmektedir. Hemşirelik eğitimi alan ve genç grubu

oluşturan, hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireylere karşı olumsuz (Moyle 2003, Rue 2003, Lookinland ve Anson 2008) ve olumlu (McKinlay ve Cowan 2003; Lee ve ark. 2005; Hughes ve ark. 2008) tutumlara sahip olduklarını gösteren bazı yurtdışı çalışmalar bulunmaktadır. Treharne (1990), araştırmasında, öğrenci hemşirelerin yaşlılara yönelik davranışlarının daha olumsuz olduğu, çalışan hemşirelerin yaşlılar hakkındaki tutumlarının ise tarafsız olduğunu saptamıştır. Rue (2003), çalışmasında ise öğrencilerin yaşlı bireylere karşı olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Son yıllarda sağlık bakım hizmetinin sunulduğu tüm alanlarda yaşlı insanlara yönelik ayrımcılık yapıldığı görüşü yaygındır (Akdemir ve ark. 2007). Sağlık bakım ekibi içinde yer alan hemşireliğin temel amaçlarından biri de bireyin, ailenin ve toplumun ihtiyaç duyduğu konularda eğitim ve danışmanlık hizmeti vermektir. Toplumun yaşlı ayrımcılığına ilişkin eşitlikçi bakış açısı kazanabilmesi, kendi düşünce ve tutumlarını geliştirebilmesi için hemşirelerin rehberliğine gereksinim vardır (Yılmaz ve Özkan 2010, Vefikuluçay ve Terzioğlu 2011). Hemşirelerin doğru rehberlik becerileri sergileyebilmeleri için hemşirelik müfredatında yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığına ilişkin konulara yeterince yer verilmesi gerekir.

İleride sağlık bakım ekibi içinde yer alacak öğrenci hemşirelerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi, yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumlu, saygılı, hoşgörülü tutum geliştirmelerinin bu öğrencilerin gelecekteki çalışma yaşamında yaşlı bireylere hizmet sunumunda yararlı olacaktır. Bu nedenle bu araştırma; hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını ve bu tutumlarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla planlandı ve uygulandı.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Zamanı, Evren ve Örneklem: Tanımlayıcı ve kesitsel türdeki bu araştırmanın örneklemini 2011-2012 öğretim yılında İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan bir sağlık yüksekokulunda okuyan 110 hemşirelik öğrencisi oluşturdu. Araştırmada örneklem seçimi yapılmadan öğrencilerin tamamının çalışma kapsamına alınması düşünüldü. Ancak araştırmaya katılmayı kabul etmeyen öğrencilerin olması ve veri toplama tarihlerinde öğrencilerin devamsızlık yapmaları nedeniyle 85 (%77.2) öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturdu. Örneklem sınıflara göre dağılımı, birinci sınıf (n:31), ikinci sınıf (n:22), üçüncü sınıf (n:17), dördüncü sınıf (n:15) tir.

Veri Toplama Araçları: Veri toplama aracı olarak tanıtıcı özelliklerin yer aldığı anket formu ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) kullanıldı.

Anket formunda; Öğrencilere ait sosyodemografik özellikler (1-13. sorular) ve öğrencilerin yaşlı/yaşlılar ile yaşamaya ilişkin düşüncelerinin sorgulandığı sorular (14-19.sorular) yer almaktadır.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ); YATÖ, yaşlının yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık konularını içeren üç alt boyutlu, 23 maddeden oluşan bir ölçektir. YATÖ, Vefikuluçay tarafından 2008 yılında geliştirilmiş ve geçerlilik-güvenirlilik (cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.80) çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada ise cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.76

olarak belirlenmiştir. Ölçek yaşlıya ilişkin ifadelerin yer aldığı her madde için “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, “tamamen katılıyorum” seçenekleri olan 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçekte yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum cümlelerine; tamamen katılıyorsa “5” puan, katılıyorsa “4” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “2” puan, kesinlikle katılmıyorsa “1” puan olacak şekilde puanlandırılmıştır. Yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumsuz tutum cümleleri ise; tamamen katılıyorsa “1” puan, katılıyorsa “2” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “4” puan, kesinlikle katılmıyorsa “5” puan olacak şekilde puanlandırılmıştır. Ölçekten alabilecekleri maksimum puan “115”, minimum puan ise “23”dür. Ölçekten alınan puan arttıkça yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum da artmaktadır. Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği üç boyuttan oluşmaktadır. Bunlar;

1. Yaşlının Yaşamını Sınırlama: Toplumun yaşlı bireyin sosyal yaşamını sınırlamaya ilişkin inanç ve algıdır. Bu boyuttan alınabilecek maksimum puan “45”, minimum puan ise “9”dur.

2. Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık: Toplumun yaşlı bireye yönelik olumlu inanç ve algıdır. Bu boyuttan alınabilecek maksimum puan “40”, minimum puan ise “8”dir.

3. Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık: Toplumun yaşlı bireye yönelik olumsuz inanç ve algıdır. Bu boyuttan alınabilecek maksimum puan “30”, minimum puan ise “6”dir. (Vefikuluçay ve Terzioğlu 2011).

Veri Toplama Araçlarının Uygulanması:

Veri toplama araçlarının uygulanmasına ders sorumlu öğretim elemanlarından sözel izin alınarak derslerin son 5-10 dakikasında başlanmış ve ders araları de kullanılarak öğrencilerin anket formunu doldurmaları sağlanmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğü’nden yazılı izin ve YATÖ’nin Türkiye’deki geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapan yazardan kullanım izni alındı (Vefikuluçay ve Terzioğlu 2011). Öğrencilere araştırma ile ilgili gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra, gönüllü olanlar çalışma kapsamına alındı.

Verilerin Değerlendirilmesi:

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 16.0 bilgisayar ortamında, student-t testi, Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis analizleri kullanılarak değerlendirildi. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri bağımsız değişken, YATÖ puanları ise, bağımlı değişkenleri oluşturmaktadır.

BULGULAR

YATÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları ve minimum – maksimum puanları Tablo 1’de görülmektedir. Bu sonuçlar, öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip olduklarını göstermektedir.

Tablo 1: Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) Toplam ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n:85)

Ölçekler	Ort±SS	Min-Max
Yaşlılığın Yaşamını Sınırlama	36.31±4.67	26.00 - 44.00
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	29.80±5.08	15.00 - 39.00
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	17.56±2.99	11.00 - 27.00
YATÖ toplam puan	83.67±9.25	65.00 -104.00

Araştırmaya katılan öğrencilerin %51.8'inin 21 yaş ve üstünde (yaş ortalaması 20.70±1.70 yıl), %36.5'inin birinci sınıfta okuduğu, %55.3'ünün genel liseden mezun olduğu, %77.6'sının ilkokulu bitirinceye kadar ilçede yaşadığı, %58.8'inin klinik uygulamalarda yaşlıya bakım verdiği ve %50.6'sının yaşlılarla olan sosyal ilişkilerinde doyum aldığı saptandı (Tablo 2).

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) toplam ve alt boyut puan ortalamalarının, öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin bağımsız değişkenlerle ilişkisi incelendiğinde; YATÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları ile yaş, devam edilen sınıf, en son bitirilen okul ve ilkokulu bitirinceye kadar en uzun kaldığı yer arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmadı.

YATÖ alt boyutlarından yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puan ortalaması ile *klinik uygulamalarda yaşlı bireye bakım verme* durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu (p:0.031). Klinik uygulamalarda yaşlı bireye bakım vermeyen öğrencilerin puan ortalaması daha yüksek çıkmıştır. Bununla birlikte YATÖ alt boyutlarından yaşlılığın yaşamını sınırlama (p:0.012), yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık (p:0.029) puan ortalamaları ve YATÖ toplam puan ortalamaları (p:0.017) ile *yaşlı ile olan sosyal ilişkilerden doyum alma durumu* arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptandı.

YATÖ alt boyutlarından yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık (p:0.706), yaşlılığın yaşamını sınırlama (p:0.243) ve YATÖ toplam puan (p:0.068) ortalamaları ile *klinik uygulamalarda yaşlı bireye bakım verme durumu* ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puan ortalaması ile *yaşlı ile olan sosyal ilişkilerden doyum alma* (p:0.241) durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamadı. İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte yaşlılarla olan sosyal ilişkilerinden doyum sağlayan öğrencilerin puan ortalamaları (yaşlılığın yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık ve YATÖ toplam puan) daha yüksektir (Tablo 2).

Tablo 2: Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği'nden Aldıkları Puan Ortalamaları (N:85)

Değişkenler	N (%)	Yaşlılığın Yaşamını Sınırlama Ort±SS	Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık Ort±SS	Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık Ort±SS	YATÖ toplam puan Ort±SS
Yaş					
20 ve altı	41(48.2)	36.56±4.81	30.67±4.26	17.05±3.11	83.98±8.99
21 ve üstü	44(51.8)	36.07±4.64	29.27±5.73	18.04±2.82	83.39±9.57
		t:0.48 p:0.632	t:0.991 p:0.324	t:-1.548 p:0.125	t:0.292 p:0.771

Sınıf					
1. sınıf	31(36.5)	37.41±4.91	31.35±4.13	17.32±3.26	86.09±8.83
2. sınıf	22(25.9)	35.22±4.61	29.54±5.36	17.45±3.12	82.22±9.96
3. sınıf	17(20.0)	36.11±4.60	28.29±5.58	18.17±2.96	82.59±10.02
4. sınıf	15(17.6)	35.80±4.42	28.66±5.44	17.53±2.32	82.00±7.86
		KW:3.158 p:0.368	KW:3.158 p:0.368	KW:1.093p:0.779	KW:3.425 p:0.331
En son bitirilen okul					
Normal lise	47(55.3)	36.72±4.42	29.59±5.81	17.72±2.88	84.04±9.49
Anadolu-süper-fen	26(30.6)	36.88±4.58	30.03±3.16	17.76±3.47	84.69±8.45
Özel/kolej	3(3.5)	34.66±7.02	26.33±10.96	16.66±1.52	77.66±18.58
Meslek lisesi	9(10.6)	33.00±5.07	31.33±2.82	16.44±2.35	80.77±6.57
		KW: 5.121p:0.163	KW:1.158p:0.763	KW:1.509 p:0.680	KW:2.173p:0.537
İlkokulu bitirinceye kadar en uzun kaldığı yer					
İl	66(77.6)	36.07±4.56	29.66±5.26	17.33±2.80	83.07±9.02
İlçe	15(17.6)	36.40±5.48	30.86±3.70	18.00±3.07	85.26±9.58
Köy	4(4.7)	39.75±2.87	28.00±6.87	19.75±5.25	87.50±12.66
		KW:2.564p:0.278	KW:0.379p:0.827	KW:1.113p:0.573	KW:0.812p:0.666
Klinik Uygulamalarda Yaşlıya Bakım Verme Durumu					
Evet	50(58.8)	35.78±4.59	28.64±5.61	17.68±2.93	82.10±9.69
Hayır	35(41.2)	37.05±4.80	31.45±3.67	17.40±3.11	85.91±8.19
		MWU:744.500 p:0.243	MWU:633.500 p:0.031	MWU:833.000 p:0.706	MWU:670.500 p:0.068
Yaşlı ile olan sosyal ilişkilerden doyum alma durumu					
Nadiren	42(49.4)	35.16±4.34	28.78±4.88	17.19±2.26	81.14±8.21
Sık sık	43(50.6)	37.41±4.81	30.79±5.12	17.93±3.54	86.13±9.61
		MWU:618.000 p:0.012	MWU:655.500 p:0.029	MWU:770.500 p:0.241	MWU:631.000 p:0.017

Öğrencilerin %63.5'i şimdiye kadar 65 yaş ve üzeri yaşlı ile birlikte aynı evde yaşadığını, %64.5'i 5 yıl ve daha az sürede yaşlılar ile birlikte yaşadığını, %52.9'u şu anda büyükanne ve büyükbabanın kendi evlerinde tek başlarına yaşadıklarını ve %51.8'i ileride üniversiteyi bitirdikten sonra anne/baba ya da her ikisiyle birlikte yaşamak istemediğini ifade etti (Tablo 3).

YATÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları ile öğrencilerin yaşlı ile yaşama ve yaşamak isteme durumları arasındaki ilişki incelendiğinde; YATÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları ile şimdiye kadar 65 yaş ve üzeri yaşlı ile aynı evde yaşama durumu, yaşlı ile aynı evde yaşama süresi ve büyükanne ya da büyükbabanın şu an yaşadığı yer arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmadı (Tablo 3). İleride üniversiteyi bitirdikten sonra anne/baba ya da her ikisiyle birlikte yaşamak isteme durumu ile *yaşlının yaşamını sınırlama* puan ortalaması arasında anlamlı fark saptandı(p:0.006). İleride anne/baba ya da her ikisiyle yaşamak isteyen öğrencilerin puan ortalaması daha yüksektir. Aynı değişkenin, Ölçeğin diğer alt boyutları (yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık) ve YATÖ toplam puan ortalamaları arasında ise anlamlı fark saptanmadı (Tablo 3).

Tablo 3: Öğrencilerin Yaşlı ile Yaşama ve Yaşamak İsteme Durumlarına Göre Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği'nden Aldıkları Puan Ortalamaları (N:85)

Değişkenler	N (%)	Yaşlının Yaşamını Sınırlama Ort±SS	Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık Ort±SS	Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık Ort±SS	YATÖ toplam puan Ort±SS
Yaşlı ile aynı evde yaşama durumu					
Evet	31(36.5)	36.41±3.98	30.06±4.26	17.35±2.61	83.83±9.10
Hayır	54(63.5)	36.24±5.09	29.64±5.73	17.68±3.20	83.57±9.41
		MWU:820.500 p:0.880	MWU:826.000 p:0.920	MWU:776.000 p:0.575	MWU:776.000 p:0.575
Yaşlılar ile birlikte aynı evde yaşama süresi					
5 yıl ve altı	20(64.5)	35.55±4.04	28.55±5.23	16.85±2.39	80.95±9.09
6 yıl ve üstü	11(35.5)	38.00±3.52	31.45±3.88	18.09±3.01	87.54±8.41
		MWU:820.500 p:0.880	MWU:75.000 p:0.157	MWU:86.000 p:0.338	MWU:64.000 p:0.060
Büyükanne ya da babanın şu an yaşadığı yer					
Ailele birlikte	18(21.2)	36.61±4.72	29.44±5.10	16.94±2.26	83.00±9.92
Birinci derece yakınlarıyla birlikte	16(18.8)	37.18±3.70	28.68±4.85	17.81±2.63	83.68±8.16
Kendi evlerinde tek başlarına	45(52.9)	35.84±4.90	30.08±5.35	17.97±3.16	83.91±9.42
Huzurevinde	6(7.1)	36.50±6.05	31.66±3.61	15.66±4.03	83.83±10.87
		KW:1.054 p:0.778	KW:1.791 p:0.617	KW:3.629 p:0.304	KW:0.103 p:0.991
İleride anne baba ile yaşamak isteme durumu					
Evet	41(48.2)	37.73±4.02	30.17±4.99	17.41±2.96	85.31±8.53
Hayır	44(51.8)	34.97±4.92	29.45±5.19	17.70±3.03	82.13±9.71
		t:2.810 p:0.006	t:0.647 p:0.519	t:-0.445 p:0.658	t:1.599 p:0.114

TARTIŞMA

Bu araştırmada YATÖ kullanılarak hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları değerlendirilmiş ve genel olarak tutumlarının olumlu yönde olduğu saptanmıştır. Bu olumlu tutum hemşirelik öğrencilerinin lisans eğitimi sırasında, yaşlılık ve fizyolojisini de kapsayan derslerde, bu döneme ilişkin empatik becerilerinin artırılmış olmasına ve kendi kültürlerinde yaşlıya saygı/sevgi gösterilmesi gerektiğinin öğretilmesine bağlanabilir.

Literatürde, tıp ve hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmalarda, öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır (Wilkinson ve ark. 2002; Fitzgerald ve ark. 2003; McKinlay ve Cowan 2003; Lee ve ark. 2005; Hughes ve ark. 2008; Vefikuluçay 2008, Yılmaz Özkan, 2010).

Özdemir (2009) tarafından, hemşirelik 3. ve 4. sınıf öğrencisi (495) ile yapılan çalışmada, öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum sergiledikleri görülmüş olup sonuçları bizim bulgularımızla örtüşmektedir. Aynı çalışmada klinikte yaşlıya

bakım veren öğrencilerin, bakım vermeyen öğrencilere göre YATÖ puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Haight ve ark. (1994) ile McLafferty ve Morrison'nın (2004) hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda da; öğrencilerin yaşlı bireylere yönelik klinik deneyim sonrası tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada Özdemir, McLafferty ve Morrison ile Haight ve ark.'nın bulgularının tersine, yaşlıya bakım vermeyen öğrencilerin YATÖ puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun birinci ve üçüncü yarıyıl öğrencilerinden oluşması, dolayısıyla, yaşlılığa ilişkin dersleri yeterince almamış olmasına bağlanabilir. Literatüre bakıldığında da öğrenim görülen sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin yaşlı bireylere karşı tutumlarının daha olumlu olduğu saptanmıştır (Vefikuluçay 2008; Hughes ve ark. 2008; Yılmaz, Özkan 2010; Özdemir 2009). Ayrıca bu çalışmada, Özdemir'in (2009) çalışmasına benzer olarak, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyutu puan ortalaması ile klinik uygulamalarda yaşlı bireye bakım verme durumu arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Bu araştırmada, üniversiteyi bitirdikten sonra anne/baba ya da her ikisiyle birlikte yaşamayı isteme durumu ile yaşlının yaşamını sınırlama puan ortalaması arasında anlamlı fark saptandı (p:0.006). Gelecekte anne/baba ya da her ikisiyle yaşamayı isteyen öğrencilerin puan ortalaması daha yüksek bulundu. Yılmaz ve Özkan (2010)'ın çalışmasında ise farklı olarak anne/baba ya da her ikisiyle birlikte yaşamayı isteme durumu ile yaşlının yaşamını sınırlama puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Vefikuluçay (2008) ise çalışmasında ileride ebeveynleri ile yaşamayı isteme durumu ile YATÖ puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulmamıştır.

Bu araştırmada YATÖ alt boyutlarından yaşlının yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puan ortalamaları ve YATÖ toplam puan ortalamaları ile yaşlı ile olan sosyal ilişkilerden doyum alma durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmıştır (p:0.017). Yılmaz ve Özkan (2010) çalışmalarında hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ile olan sosyal ilişkilerden doyum alma durumu ile YATÖ alt boyutlarından yaşlının yaşamını sınırlama arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptamıştır (p:0.012). Bu sonuç öğrencilerin yaşlılarla farklı ortamları, zamanları ve deneyimleri paylaştıkça doyum alma durumlarının arttığı ve bu durumdan memnun oldukları anlamında yorumlanabilir.

Araştırmamızda, istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte yaşlı ile birlikte aynı evde yaşama süresi arttıkça YATÖ puan ortalamasının arttığı belirlendi. Bu durum, yaşlı ile yaşama deneyimi olan öğrencilerin empati becerilerinin daha fazla gelişmiş olmasıyla açıklanabilir. Ayrıca bu sonucu, öğrencilerin birlikte yaşadıkları yaşlılardan etkilendikleri, birlikte yaşama süresi arttıkça yaşlı ve yaşlılık sürecine ilişkin olumlu tutumlarının da arttığı şeklinde açıklanabilir. Yılmaz ve Özkan'ın (2010) bulgularında ise farklı olarak altı yıl ve daha az süre yaşlı ile aynı evde yaşayan öğrencilerin YATÖ'den daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma sonucunda hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlendi. Bu tutumun yaş, öğrenime devam edilen sınıf, en son

bitirilen okul ve ilkokulu bitirinceye kadar en uzun kaldığı yer gibi faktörlerden etkilenmediği saptandı. Bu bulgular doğrultusunda;

- Hemşirelik teorik eğitimi ve uygulamalarında, yaşlı ve yaşlı ayrımcılığına ilişkin konulara daha fazla yer verilmesi,
- Bu konuda öğrencilerin yaşlılara ilişkin tutumlarının daha büyük örneklemlerle çalışmaları bölgesel karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi önerilerinde bulunuldu.

KAYNAKLAR

- Akdemir N, Çınar FA, Görgülü Ü, (2007) Yaşlılığın algılanması ve yaşlı ayrımcılığı, Turkish Journal of Geriatrics; 10 (4): 215-222.
- Akgun S, Bakar C, Budakoğlu İ, (2004) Dünyada ve Türkiye’de yaşlı nüfus eğilimi, sorunları ve iyileştirme önerileri, Türk geriatri dergisi, 7: 105-110.
- Bongaarts J, Griffith F. (2002) How long do we live? Population and development Review; 28(1): 13-29.
- Fitzgerald JT, Wray LA, Halter JB, Williams BC, Supiano MA (2003) Relating medical students knowledge, attitudes, and experience to an interest in geriatric medicine. Gerontologist, 43: 849-855.
- Butler, R. N. (1969). "Age-ism: Another form of bigotry." The Gerontologist, 9, 243-246.
- Gökçe Kutsal Y. (2007) Yaşlanan Dünyanın Yaşlanan insanları (The Ageing World’s Ageing People). Geriatri. Türk Tabipler Birliği Yayınları, Ankara, pp 13-9.
- Haight KB, Christ AM, Dias KJ. (1994) Does nursing education promote ageism? Journal of Advanced Nursing; 20: 382-390.
- Hughes NJ, Soiza RL, Chua M. ve ark. (2008) Medical student attitudes toward older people and willingness to consider a career in geriatric medicine. Journal of the American Geriatrics Society, 56(2): 334-338.
- Lee M, Reuben DB, Ferrell B (2005) Multidimensional attitudes of medical residents and geriatrics fellows toward older people. Journal of the American Geriatrics Society, 53(3): 489-494.
- Lookinland S, Anson K. (2008) Perpetuation of ageist attitudes among present and future health care personnel: implication for older care. Journal of Advanced Nursing; 21(1): 47-56.
- McLafferty I, Morrison F. (2004) Attitudes towards hospitalized older adults. Journal of Advanced Nursing; 47(4): 446-453.
- McKinlay A, Cowan S (2003). Student nurses’attitudes towards working with older patients. Journal of Advanced Nursing, 43(3): 298- 309.
- Moyle W. (2003) Nursing students perceptions of older people continuing society’s myths. Australian Journal of Advanced Nursing; 20(4):15-21.
- Özdemir Ö. (2009) Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Programı Yüksek Lisans Tezi.
- Palmore EP. (1999) Ageism: Negative and Positive. New York: Springer Publishing Company; pp: 3-19.
- Population Reference Bureau. 2008 World Population Data Sheet. Demographic Data and Estimates for the Countries and Regions of the World. 2008. Available at: <http://www.scribd.com/doc/12588685/2008-World-Population-Data-Sheet>. Cited June 2, 2009.
- Rue BM. (2003) Preventing ageism in nursing students: An Action theory approach. Australian Journal of Advanced Nursing; 20(4): 8-14.
- Rupp DE, Vodanovich SJ, Crede M. (2005) The multidimensional nature of ageism: Construct validity and group differences. The Journal of Social Psychology; 145(3): 335-362.
- Samancıoğlu S, Karadakovan A. (2010) “Yaşlı sağlığının korunması ve geliştirilmesi. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 5 (13): 125-241.

- Treharne G. (1990) Attitudes towards the care of elderly people: are they getting better?. *Journal of Advanced Nursing*; 15(7): 777-781.
- Uncu Y. (2003) Yaşlı Hastaya Birinci Basamakta Yaklaşım. *Turkish Journal of Geriatrics*, 6:1, 31-37.
- Vefikuluçay D. (2008) Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.
- Vefikuluçay D. ve Terzioğlu, F. (2011) Development and psychometric evaluation of ageism attitude among the university students. *Turkish Journal of Geriatrics*, 14(3): 259-268.
- Yılmaz E. Özkan S. (2010) Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Cilt:3,Sayı:2: 35-53*.
- Wilkinson TJ, Gower S, Sainsbury R (2002) The earlier, the better: the effect of early community contact on the attitudes of medical students to older people. *Medical Education*, 36(6): 540-542.
- Wold GH. (2004) *Basic Geriatric Nursing*. Philadelphia: Mosby; pp:3-20.
- www.tuik.gov.tr (erişim tarihi 10.12.2011).